

Prof. Dr Seakle Greijdanus

1 Mei 1871 — 19 Mei 1948

Want deze is Mij een uitverkoren vat.

Handelingen 9: 15.

Woensdagavond, 19 Mei, des avonds om half acht, stierf, in het Rooms-Katholiek Ziekenhuis in Zwolle, Professor Dr S. Greijdanus; in volle verzekerdheid des geloofs.

Toen is hem gegeven, waar hij, in volkomen eenswillendheid met zijn God, reeds zoo lang naar had uitgezien: „onthonden en met Christus te zijn”.

Afgeroepen van zijn post op aarde, is hij ingegaan tot zijn taak, die hem in den hemel wachtte en die, in onderscheiding van den aardischen arbeid, door de Schrift rust wordt genoemd.

Dat is een schoon sterven geweest.

Professor Greijdanus was, in zekeren zin, een eenzame. Sedert November 1912 was hij weduwnaar. Kinderen had hij niet. Zijn broers in Amerika. Een zuster van zijn vrouw was al wat aan familie aan zijn sterfbed stond.

Maar om hem heen was een kring van mannen, jongeren en ouderen, die hem eerden en liefhadden als een vader, wier hart vol was van dankbaarheid, voor wat deze stervende voor hen was geweest, die zeer begeerden voort te arbeiden aan wat Prof. Greijdanus was begonnen te doen.

Om hem heen waren, in den geest, duizenden, van alle rang en stand, die uit de verte met hem meeleefden en meeleeden.

Ik geloof niet, dat er vaak iemand op zijn sterfbed zal liggen, aan wien zooveel gedacht, voor wien zooveel gebeden wordt als bij dezen stervende het geval is geweest.

Prof. Greijdanus is heengegaan als erkend geleerde, als een zeer bemind en hooggeacht Hoogleraar, als een Reformatoren van de Kerk, als een leidman, aan wien men zich gaarne toevertrouwde, als een vaderlijk vriend van zoovelen, die hem hadden leeren vertrouwen en liefhebben.

Een groote in Israël, wiens dood een groote leegte achterlaat, aan wien in de komende jaren dikwijls in smartelijk heimwee zal worden gedacht.

Professor Greijdanus; hoe zullen wij hem missen in de collegezaal; in de Kerken; in onze vergaderingen; in den vriendenkring.

Wat is dat toch, hoe kwam dat toch, dat deze mensch zulk een plaats heeft ingenomen, dat zijn sterven deze betekenis hebben kon?

Het zijn waarlijk niet geweest de „gunstige omstandigheden”, waaronder hij geboren werd en geleefd heeft, waaraan men dit toe zou kunnen schrijven.

Den eersten Mei 1871 werd aan een paar eenvoudige menschen in Arum een zoontje geboren, dat de echt Friese, voor niet-Friezen moeilijk uit te spreken, naam Seakle kreeg; Seakle Greijdanus.

Achttienhonderd een en zeventig; dat was nog vóór de doleantie, toen de ouders van den kleinen Seakle nog tot de Hervormde Kerk behoorden.

Achttienhonderd een en zeventig; d.w.z., dat dit arbeiderskind op zal groeien in een tijd, waarin de armoede heerschte in de Friese landen, in de jaren, waarin een arbeider zijn kinderen nauwelijks genoeg te eten kon geven.

Het huisje te Witmarsum waar Prof. Greijdanus gedurende zijn kinderjaren heeft gewoond. Het is tot heden in denzelfden toestand gebleven. (Deze foto en de volgende zijn genomen door student D. Deddens.)

In 1881, midden in die schrikkelijke crisis in het landbouwbedrijf, trok het gezin Greijdanus in het kleine huisje in Witmarsum, dat hierbij afgebeeld staat. Aldaar werd vader Greijdanus molenaar.

Gij moet Friesland kennen om de taal van dit kleine arbeidershuisje te verstaan.

Ik zie den kleinen Seakle voor mij, zoonals hij daar in- en uitging; een arbeidersjongetje.

Door moeders zorg keurig, maar om het kleine inkomen, sober, o zoo sober gekleed.

Een knaapje met een intelligent gezichtje, waarop de stoere wilskracht zich reeds afteekende; van wien de meester wel begreep: „dat er wat in zat”, maar — arm; en het liet zich niet verwachten, dat hij het ooit

verder zou brengen dan tot een flinken arbeider of (op zijn allerbest) tot een uitstekend handwerksman.

Wie zou hebben kunnen denken, dat dit kereltje op klompjes, hoe goed hij dan ook kon leeren ooit eed man zou worden, die als man van gezag in de exegese van het Nieuwe Testament, in het kerkrecht, in de Dogmatiek door vriend en vijand zou worden erkend, die als Reformatoren de vrije Gereformeerde Kerken het rechte spoor terug zou doen vinden?

Zoo hebben zijn ouders het gezien en zij hebben het niet hooger voor hem gezocht aan de „skammei” (het stoetje) van een schoenmaker.

Schoenmakersknecht werd hij; in Witmarsum, in Bijs; weer in Witmarsum.

En al zat hij 's nachts op zolder, waar zijn slaapplaats was, te studeeren, al las hij, wat hij gripen kon —; wie kon vermoeden, dat dit het begin zou zijn van een loopbaan als nu in zijn sterven afgesloten werd.

Toch komt het langzamerhand zoo ver, dat het er iets op begint te gelijken, dat er meer van hem groeien zal, dan aanvankelijk verwacht werd.

Hij zoekt steun uit de Provinciale Kas voor hulpbehoevende studenten.

Hier behoefde zijn armoede geen struikelblok te wezen; zijn aanleg was meer dan voldoende. Maar nu is er weer iets anders, dat dreigt hem te zullen doen struikelen. De Heeren van de kas vreesden, dat zij zich zelf en de Kerken met dit jongmensch wel eens moeite op den hals zouden kunnen halen, want: „die Greijdanussen stonden bekend als lustige menschen”.

Niettemin komt het klaar.

Seakle wordt gymnasiast in Zetten. Een knap gymnasiast.

Maar een eenzelvige jonge man, die niet verder komt dan zijn studie-cel. Hij moge dan knap zijn, zal hij ooit een plaats van invloed en betekenis in kunnen nemen?

Hij gaat naar de Vrije Universiteit.

Hij studeert. Met het studentenleven bemoeit hij zich niet.

Aan zijn boeken heeft hij genoeg. Ook moet hij, omdat hij over weinig geld beschikt, zich haasten om klaar te komen.

Is dat een student, die straks vooraan zal staan, leiding zal geven, een kring om zich heen zal hebben, die hem liefheeft en naar hem luistert?

Bovendien, hij komt in conflict met „Kuyper” en straks met „de Kuypers”.

Een wetenschappelijk conflict. In den studententijd, op het praeparatoir examen, bij zijn promotie; want Seakle Greijdanus promoveert.

Men zou zeggen: „een conflict met „de Kuypers”, dat zich ook in den loop der jaren doorzette, moest noodwendig iemands „carrière” breken; hoe zou een dominé, die dezen machtige tegen had ooit voor a an komen?

Dr Greijdanus wordt Dominé.

En daar hebt ge weer hetzelfde. „De man kan niet preeken”, zegt men in zijn dwaasheid. Men laat hem in kleine plaatsjes.

Hij mocht dan een geleerde wezen, die zelfs een mooi boek over de Openbaring schreef, een man, die trouw was in al zijn arbeid, men wilde hem toch maar niet. Paesens en Moddergat mochten hem hebben.

Niettemin gebeurt het wonder.

In 1917 moet er een nieuwe Professor in Kampen zijn. En de omstandigheden zijn zoo, dat de synode Dr Greijdanus wel benoemen moet.

Dr Greijdanus wordt Professor.

Hij werkt; hij doceert; hij schrijft. Niet meer te loochenen zijn zijn meer, veel meer dan gewone verdiensten.

En toch —; hij blijft achteraf.

Daar is in die jaren in het college van Hoogleraren, zelfs bij de curatoren van de School, een geest, die hem tegen is, die hem belemmert in zijn pogen de School omhoog, vooruit, tot volledigen afbouw te brengen. Hij heeft, (en wat heeft hem dat een verdriet gedaan) hij heeft met allerlei weerstanden te worstelen.

Hij wordt niet in het breede, kerkelijke, leven, een persona grata, hij staat daar als vereenzaamd. Hoe geleerd, hoe begaafd hij is, hij wordt niet de man. Hij heeft iets over zich, dat hem in den weg staat. Hij blijft in de schaduw.

Iets gemakkelijker krijgt hij het als Prof. Schilder komt, maar zijn plaats in de Kerken verandert daardoor niet.

Dan komt de „Vrijmaking” en nu op eenmaal, reeds dicht aan het einde van zijn leven, schiet hij omhoog.

Nu opeens wordt hij, wat hij reeds lang, om zijn persoon, om zijn gaven had moeten zijn, de erkende leidman, die den weg wijst, wien de tienduizenden volgen; de vertrouwde raadsman; bemind en geëerd als een vader, voor wiens bezit men God dankt, dien men niet dan met een traan in het oog kan zien heengaan.

„Mijn vader, mijn vader, wagens Israëls en zijne ruiters.”

Nu is toch, ondanks alles, wat het anders verwachten deed, zijn sterven geworden tot een machtig schoone zonsondergang.

Nu is toch deze mensch, die als arm jongetje, op klompjes speelde in het arme, vergeten Friese dorpje, die gansch zijn leven met allerlei weerstanden te worstelen had, als een koning ten grave gedaald. Wat is dat? Ik zal het u zeggen.

In dat kamertje in Arum, waarin deze mensch geboren werd, heeft, door menschen niet gehoord, geklonken het Woord van den verkiezenden God: „Seakle Greijdanus, gij zijt Mij een uitverkoren vat om Mijn Kerk te dienen met uw verstand, met uw ijver, met uw liefde, met uw trouw. Gij zijt Mij een uitverkoren vat om Mijn Kerk in dit land, als zij, nadat Ik haar had vrijgemaakt, zich weer in boeien heeft laten staan, terug te leiden in de vrijheid; een uitverkoren vat om Mijn Kerk in deze landen van dwaalwegen terug te roepen, haar den rechten weg te wijzen en daarin te leiden; een uitverkoren vat om te sterven straks, uitgeworpen door wie niet wilden gehoorzaam zijn.

De molen, enkele tientallen meters van het woonhuisje te Witmarsum verwijderd, waar vader Greijdanus van 1877 tot 1893 molenaar was en waar de „kleine Seakle” dus vaak gespeeld heeft. In 1893 hebben de ouders de molen verlaten en hebben zich in Amerika gevestigd. Jaren voordien had Seakle echter reeds het ouderlijk huis verlaten.

maar bemind, geëerd, bewoond als een vader, door wie naar uw woord hadden willen hooren”.

En dat Woord van den verkiezenden God heeft hem vastgehouden van zijn geboorte af, zijn gansche leven door. Het heeft hem tegen alle verwachting in, over alle weerstanden heen, gedragen, gedreven naar de plaats, waar hij stervende stond.

De Verkiezing Gods, die aller leven beheerscht, maar die bij zeer velen schuilt gaar achter geschikte omstandigheden en gelegenheden, staat in het leven van Prof. Greijdanus in scherp geteekende lijnen en contouren voor ons.

Wie hiervoor oog heeft gekregen zal dezen mensch zien als een gave Gods, als één, dien de Heere in een gewichtig moment in de geschiedenis van Zijn Kerk in Nederland aan die Kerk heeft gegeven —; en hij zal, in ste van den man Greijdanus te prijzen, den Heere loven. „Den Heere loven, niet den man Greijdanus”, dat ligt geheel in de lijn van hem, die van ons ging.

Toen één van zijn leerlingen tegen hem op zijn sterfbed zei: „wij zijn dankbaar, voor wat gij voor ons beteekend hebt”, antwoordde hij: „als ik iets heb beteekend”.

Toen, op zijn jongste jubileum, gesproken werd van zijn commentaren, was hij nuchter genoeg om te zeggen, wat we! niemand geloof: „over twintig jaar zal men er niet meer naar zien, andere werken zullen hun plaats hebben ingenomen”.

Nooit heeft hij gezocht de plaats van een „leider”; hij heeft nooit bedoeld reformatoren te zijn.